

ETKİNLİĞİN ADI	ÇOCUK VE DÜRBÜN
ETKİNLİĞİN AMACI	Tabiat sevgisi oluşturmak, insanın insan ile ve tabiat ile ilişkilerini güçlendirmek.
YÖNTEM VE TEKNİKLER	Hikâye Anlatma
SÜRE	40 dakika
ETKİNLİĞİN UYGULANMASI	<p>Cengiz Aytmatov'un Beyaz Gemi adlı eserinden alınan aşağıdaki bölüm okunur. Çocuğun dedesi ile ilişkisi, kayalara isim takması, tabiat tasvirleri, dedesinin kendisi için göl yapmasının çocuk üzerindeki etkisi, balıklar gibi yüzme isteği, ninesinin tutum ve davranışları hakkında yorumlar yapılır. Tabiat ile iç içe yaşamamanın ve tabiatı izlemenin insana kazandırdıkları hakkında konuşulur. Günümüzde yaşanan küresel ısınma, çevre kirlilikleri ve felaketleri üzerinde durulup, bu durumları koruyucu ve önleyici, tedbirlerden söz edilir.</p> <p>Etkinliğin evde de yapılması istenir. Ebeveynlerden çocuklarına aşağıdaki soruları sormaları istenir.</p> <p>Dedesinin torununa yaklaşımı hakkında ne düşünüyorsun?</p> <p>Ninesinin Mümin Dede'ye ve torununa yaklaşımı hakkında ne düşünüyorsun?</p> <p>Dürbünle doğada bir gözlem yapmak istesen neyi gözlemlemek isterdin? Nereye gitmek isterdin?</p> <p>Hikâyede adı geçen doğal unsurlar nelerdir?</p> <p>Çevremizde bu unsurlardan hangileri var? Bu unsurları korumak ve zenginleştirmek neden önemli?</p>

Sen de hikâyedeki çocuğun yaşadıkları deneyimlere benzer bir deneyim yaşadın mı? Böyle bir deneyim yaşamak ister misin? Neden?

“Karavul dağının tepesinden, dört yönde ta ufuklara kadar uzanan engin bir manzara görünüyordu. Yüzükoyun yere yatan çocuk, dürbünü gözlerine ayarlamaya başladı. Çok uzakları gösteren güzel bir sahra dürbünü idi bu. Onu dedesine, uzun yıllar ormanda görev yaptığı için armağan olarak vermişlerdi. Ama bizim ihtiyar ‘Gözlerimin nesi var?’ diye onu yanında taşımak istememiş, torununa vermişti. Çocuğun en sevdiği oyuncaktı bu.

Dürbünün yuvarlak, küçük penceresinde, önce her şey oynaştı, birbirine karıştı, sonra her şey yerli yerine oturdu ve netleşti. Bunu yapmak çok hoşuna gidiyordu çocuğun. Görüntü netleşince ayarı bozmamak için bir süre soluğunu tutup seyretti. Sonra başka yere çevirdi dürbünü. Her şey yeniden birbirine karıştı ve çocuk bir daha ayarladı dürbünü.

Her yeri, her şeyi görüyordu buradan. Üzerlerine ancak göğün çıkabildiği yüksek dağların karlı dorukları bile görünüyordu. Bunlar, dünyayı kaplayan yüksek dağların ardında ve onlardan daha yüksekteydiler. Onlardan daha alçak olan dağların tepeleri çam ormanlarıyla kaplıydı. Eteklerdeki gür orman ise geniş yapraklı ağaçlardan oluşuyordu. Sonra Kungey dağlarının güneşe dönük yamaçlarını görürdü. Ottan başka bir şey bitmiyordu bu yamaçlarda. Daha aşağıda, göl tarafında daha alçak kaya tepeler vardı. Göle doğru uzanan vadi kayalıktı. Yeryüzünün ta öbür ucunda, görülebilen yerin en uzağında, kumlu sahilin ötesinde. Işık-Göl idi bu. Yer ve gök orada birleşiyordu. Ondan ötede hiçbir şey yoktu. Göl, pırıl pırıl parlıyordu, Kımiltısız ve ıssızdı. Yalnız sahilde, dalgaların ak köpükleri güçlkle fark ediliyordu. Göle sırtını döndü, dürbünü bir kenara koydu ve bu defa çıplak gözle yamacın aşağılarını seyre daldı. Dağın hemen dibinde, gümüş dere vadi boyunca gürül gürül akıyordu. Onun yanında ve onun gibi kıvrıla kıvrıla

bir yol uzanıyordu, bir dağın arkasında çayla birlikte bu yol da kayboluyordu. Karşı kıyı dik ve ormanlıktı. San-Taş ormanları hemen oradan başlıyor ve dağların karlı tepelerine kadar uzanıyordu. En yüksek yerlere kadar çıkan ağaçlar çam ağaçlarıydı. Karların ve kayaların arasında yükselen uçları küçük kara fırçalar gibi duruyordu tepelerin doruğunda.

Çocuk, bölgenin tek yerleşim yerindeki evlere, kulübelere ve ahırlara alaylı alaylı baktı. Yukarıdan bakınca ne kadar küçük, ne kadar da eften püften görünüyorlardı! Çayın daha aşağı kıyısında dost kayalarını gördü: Deve'yi, Kurt'u Eyer'i, Tank'ı, hepsini. Onları ilk defa buradan, Karavul dağının başından; dürbünle seyretmişti ve bu adları da o zaman vermişti.

Afacan afacan gülümseyerek kalktı ve yerden bir taş alıp evlere doğru attı. Ama taş oraya ulaşmadı, biraz aşağıya, yamacın üzerine düştü. Sonra yine olduğu yerde oturdu ve dürbünü yine dayadı gözlerine. Bu defa önce tersinden baktı. Evler birden uzaklara kaçıp küçücük, oyuncak kutular gibi göründü. Koca kayalar birer çakıl taşı oldular. Dedesinin yaptığı havuz gülünç derecede küçüldü: orada ancak serçeler yüzebilirdi. Çocuk gülererek başını salladı. Dürbünü düz tutup ayarladı, görüntüyü büyüttü. Sevgili kayaları da büyütüp devleştiler ve sanki gelip dürbünün camına dayandılar. Deve, Eyer, Kurt, Tank çok heybetli idiler şimdi. Üzerlerindeki çatlaklar, çukurlar ve kızıl çalan yosunlar da oldukları gibi görünüyorlardı. Gerçekten de adlarına uygundular. Çocuğun onlara benzettiği şeylerin aynısı idiler işte! 'Bakın; bakın şu kurda! Tank da tam tank ha' diye mırıldandı.

Dedesinin yaptığı gölcük kayaların ardında, sığıkta idi ve dürbünle çok güzel görünüyordu. Çay yukarıdan hızla iniyor, dibine kaypak taşlar döşenmiş gölcükte hızını kesip durgunlaşıyor, sonra, kayaları atlayıp köpürerek, daha aşağıdakine hızlanıyordu. Sığıkta suyun derinliği ancak diz boyu idi ama akıntı hızlı olduğu için onun gibi küçük, zayıf bir çocuğu alıp götürebilirdi. Onun için o, eskiden suya girince,

akıntıya kapılmamak için hemen kıyıda bitmiş söğüdün eğilip suya giren dallarına tutunurdu. Ama yüzmek mi denirdi buna? Kazığa bağlanmış ya da ayağı köstekli atın koşması gibi bir şeydi bu. Üstelik bir sürü de azar işitirdi. Ninesi dedesine: 'Su aparıp götürse dönüp bakmam bile, baksın başının çaresine, parmağımı bile kımıldatmam onu kurtarmak için! Sanki bana çok lazımdı! Anası babası bırakıp gittiler. Benim derdim bana yeter zaten, sabrım gücüm kalmadı artık! diyordu.

Doğru söze ne denir? Nine haklıydı çünkü. Ama yine de acıyorlardı çocuğa. Hemen kapılarının önünden akan suya girmesin de ne yapsın! Ninesinin çıkışlarına aldırmadan her gün giriyordu çaya. Bunun üzerine dedesi çocuğun korkmadan yüzebileceği bir gölcük yapmaya karar vermişti. İhtiyar Mümin, akıntının deviremeyeceği, alıp götüremeyeceği iri taşları seçmiş, onları karnına dayayarak iki eliyle oraya güçlkle taşımıştı. Sonra da suyun içinde ayakta durarak taşları örmüştü. Suyun kolayca girebileceği, sonra öbür taraftan yine kolayca çıkabileceği delikleri de çok iyi hesaplamıştı. Pantolonunun sırtl sıklam olarak vücuduna yapışması, sıska gövdesi ve köse sakalıyla pek gülmünç görünen ihtiyar, bir gün sabahtan akşama kadar uğraşmıştı bu gölcüğü yapmak için. Akşam eve döndüğü zaman yorgunluktan kımıldayacak hâli kalmamıştı. Üşütmüş, öksürüyor, belini doğrultamıyordu. Nine onun bu hâlini görünce küplere bindi, söylenmedik laf bırakmadı: Haydi küçüğü ahmağın teki, çocuk olduğu için akli da ermiyor, ya bu koca ahmağa ne demeli! Elden ayaktan düşecek kadar çırpınmasına gerek neydi! Yedirdiğin içirdiğin yetmiyor mu? Bak sana söylüyorum, bunun sonu hiç de iyi olmayacak bilesin!

Doğrusu, çayın düz ve sığ yerindeki bu gölcük çok güzel olmuştu. Artık çocuk korkmadan yüzebilirdi. Söğüt dallarına tutunarak kıyıya iniyor, kendini suya atıyordu. Gözlerini hiç kapamıyordu yüzerken. Balıklar da gözleri açık yüzerdi çünkü. Onlara imreniyor, bir balık olup akıntı boyunca ta uzaklara kadar yüzmeyi hayal ediyordu.”

	<i>Cengiz Aytmatov, Beyaz Gemi, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1991, s. 28-32</i>
MATERYAL	Basılı veya dijital orman, göl, çay, dere görselleri
DEĞERLENDİRME	Etkinlik veliler tarafından uygulandı mı? Etkinlik amacına ulaştı mı? Etkinliğin uygulanması sırasında sorun yaşandı mı?